

Анотація. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій і мережі Інтернет, населення стає більш залежним від інформації, їй постійно подається. В даному дослідженні представлено аналіз методів і особливостей маніпулювання з допомогою соціальних мереж, розкрито їх роль в суспільних відносинах і в розвитку інформаційної боротьби. Приведено методологічну складову впливу в умовах інформаційної війни, прослідковано вплив і методи маніпуляції з використанням інформаційно-комунікаційної мережі Інтернет, розкрито підходи до створення і управління конфліктними ситуаціями в соціальних мережах.

Ключові слова: соціальні мережі, інформаційні війни, інформаційні відносини, інформація, інформаційно-психологічне вплив.

Abstract. With the rapid development of information technology and the Internet, the population is becoming more dependent on information, they are constantly being served. This study presents an analysis of the methods and features of manipulation using social networks, reveals their role in public relations and in the development of information warfare. The methodological component of influence in the conditions of information war is given, the influence and methods of manipulation with the use of the information and communication network Internet are traced, approaches to the creation and management of conflict situations in social networks are revealed.

Key words: social networks, information wars, information relations, information, information and psychological impact.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Статистичні дані досліджень 2020 року. URL: <https://marketer.ua/ua/the-most-popular-social-networks-in-the-world/>
2. Бойко Г. А. Віртуальність як частина життєдіяльності людини сучасності. URL: <http://intkonf.org/boyko-ga-virtualnist-yak-harakteristika-zhittediyalnostilyudini-21-stolittya>. Назва з екрана.
3. Почепцов Г. Інформаційна війна як інтелектуальна війна. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/13303>. Назва з екрана.
4. Сибіряков С. Соціальні медіа як середовище архетипного впливу на масову свідомість. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/4/08.pdf>. – Назва з екрана.
5. Olha Anisimova, Lesia Kovalska, Oksana Peleshchyshyn Opportunities of Social Networks in Educational Activities. Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks. Proceedings of the 2nd International Workshop on Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks (COAPSN 2020). Lviv, Ukraine, May 21, 2020. 137–151. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2616/paper12.pdf>
6. Ковальська Л. А. Ретроспективний потенціал інформаційних ресурсів: теоретичні аспекти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. Київ, 2020. № 3. С. 23–31.

УДК 35.077.1

ОСОБЛИВОСТІ КРЕОЛІЗАЦІЇ СЛУЖБОВОГО ДОКУМЕНТА

Л. Ю. Бондурівська, Г. П. Лукаш

Анотація. У статті розглядаються способи представлення креолізованого тексту у службовому документі. Подано різні підходи до визначення та аналізу текстів, що містять вербальний та іконічний складник. Представлено композиційні елементи вербального тексту та виявлено взаємодію між вербальними та невербальними елементами твору, а саме: повну і часткову міру креолізації текстів, змістово-фактуальну та змістово-концептуальну організацію, функції візуального елементу. Подані у статті відомості про креолізовану спорідненість у службовому документі формують цілісне уявлення про іконізацію та візуалізацію документованої інформації, розмежовуючи таким чином трансформацію вербального і невербального текстового поєднання. Відзначено, що у службових документах часто вдаються до такого засобу паралінгвальної креолізації.

Ключові слова: креолізація, паралінгвальна креолізація, службовий документ, іконізація інформації, документ.

На сучасному етапі розвитку документний текст розглядають з поглядів нових теорій і галузей знань, орієнтованих на мовлення, на акт комунікації. У лінгвістиці дослідники тлумачать поняття «текст» теж багатоспектно (табл. 1).

Визначення поняття «текст»

Автор визначення	Визначення тексту
Серажим К. [1, с. 217]);	• основну одиницю семантики
Мацько Л. [2, с. 144];	• писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у ближній перспективі смисловими зв'язками, а в загально-композиційному, дистантному плані – спільною темою і сюжетною заданістю
Серажим К. [3, с. 129];	• будь-яка послідовність слів (знаків), зведена за правилами цієї системи мови
Валгіна Н. [4, с. 84];	• об'єднана за змістом послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність та цілісність
Бацевич Ф. [5, с. 47];	• складна комунікативна структура, за допомогою якої здійснюють комунікацію автор і адресат, ураховуючи ситуацію
Загнітко А. [6, с. 30];	• середній елемент схеми комунікації, яку можна уявити у вигляді триелементної структури: автор (адресант) → текст → читач (адресат)
Гальперін І. [7, с. 75];	• витвір мовленнєвого процесу, що відзначається завершеністю, об'єктивований у вигляді письмового документа, літературно опрацьований відповідно до цього типу документа; витвір, який містить заголовок і ряд особливих одиниць (надфразних єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, і має певну цілеспрямованість та прагматичну настанову
Бабич Н. Д. [8, с. 18];	• опредмечена форма акту комунікації, мінімально необхідними компонентами якої є предмет комунікації, автор і реципієнт
Єщенко Т. А. [8, с. 310].	• продукт говоріння (письма), що відображає мисленнєву діяльність людини; єдність внутрішньої та зовнішньої форм цілісного утворення, яке складається з мовних, мовленнєвих та інтелектуальних факторів.

З активізацією досліджень службових документів у контексті візуалізації через поширення сучасних засобів комунікації спостерігається схильність мовознавців до сприйняття тексту як основної комунікативної одиниці. Зважаючи на особливу увагу лінгвістів до синергетичних досліджень тексту [5; 8, 13; 17 ін.], виявлення особливостей креолізованих текстів, де об'єднується вербальні й невербальні засоби передавання інформації, актуальність у таких досліджень надзвичайно зростає. Дослідники розглядають тексти з точки зору текстової та вербальної взаємодії, ступеня креолізації, ступеня передачі інформації візуальними елементами тексту, функції візуального елемента та ін. метою нашого дослідження є: розглянути прояви креолізованого тексту у службовому документі, в якому доречно поєднуються вербальні та невербальні елементи [10, с. 42].

Вияви креолізованого тексту активно вивчають сучасні дослідники. Так, Ю. Сорокін та Є. Тарасов, уперше пропонуючи цей термін, позначають їх як тексти, фактура яких складається з двох неоднорідних частин: вербальної (мовна / мовленнєва) та невербальної (що належить до інших знакових систем, ніж природна мова) [11].

О. Анісімова визначає креолізований текст як особливий лінгвовізуальний феномен – текст, у якому вербальний і невербальний компоненти утворюють одне візуальне, структурне, смислове й функціональне ціле, що забезпечує його комплексну прагматичну дію на адресата. Вона виокремлює три ступені креолізації тексту: нульовий, частковий та повний. За нульової креолізації зображення відсутнє, текст є суто вербальним. За часткової креолізації вербальна частина відносно автономна, незалежна від зображення. Як правило, невербальний компонент у такому разі супроводжує повідомлення і не є обов'язковим елементом твору. Значне злиття компонентів виявляється в тексті з повною креолізацією, де вербальна та іконічна частина не можуть існувати автономно, незалежно одна від одної. Вербальна частина орієнтована на зображення або відсилає до нього, а саме зображення виступає обов'язковим елементом в організаційній структурі креолізованого тексту [12, с. 15]. Як зазначає Т. Безутла, орієнтуючись на дослідження категорії інформативності І. Гальперінім, візуальні елементи можуть передавати змістовно-фактуальну й змістовно-концептуальну інформацію [13, с. 36]. За типологією Б. Карлаваріса, ілюстрація у креолізованих текстах може виконувати чотири функції: 1 – домінувальна ілюстрація (служить роз'ясненням до тексту); 2 – рівноправна ілюстрація (використовують у текстах, де значна частина інформації передається графічним методом); 3 – супроводжувальна ілюстрація (використовується в тексті як доповнення, роз'яснення вербальної частини); 4 – декоративна ілюстрація (використовують як оздоблення тексту, його естетичний складник) [14].

Термін *документ* функціонує у вузькому й широкому значеннях. Вузьке значення зводиться до ділового папера, службового письмового документа. У широкому розумінні поняття *документ* сприймається як матеріальний об'єкт, який містить інформацію для її поширення у просторі й часі, тобто будь-яке джерело інформації, людської думки, знань, що є передавачем інформації у часі, вважається документом у широкому значенні. При такому розумінні поняття *документ* охоплює документи бібліографічні, тобто твори писемності і друку (книги, брошури, монографії, нариси, словники, енциклопедії, періодичні видання тощо), нетекстові графічні документи, що є власне невербальними носіями інформації, – картографічні, візуальні (гравюри, естампи, поштові листівки та ін.), ноти, фотографії та вербально-візуальні носії інформації (написи на чомусь, монети, медалі, печатки, штемпелі тощо). Окрім перерахованих вище, до цієї групи належать і документи-замінники друкованих видань (диски, фонограми, кінофільми, телебачення тощо). У Законі України «Про інформацію» термін *документ* визначено як «передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві» [15]. Матеріалом для наших спостережень ми обрали найпоширеніший тип документів – службові документи.

Службовий документ – офіційний документ, який використовується в поточній діяльності організації [16]. Складають його від імені підприємства або установи і підписують повноважні представники.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей креолізації у службовому документі. У зв'язку з цим актуальним спостереженням можна вважати аналіз особливостей цього процесу у різних типах текстів, адже «тексти, які знаходяться у різних сферах спілкування, є принципово різними структурами, незважаючи на те, що вони можуть об'єднуватися однорідними елементами мови у свідомості людини, наприклад, словами, синтаксичними конструкціями та інше» [17, с. 163].

У таких текстах ми спостерігаємо тенденцію до трансформації вербальних засобів у невербальні. Тому ця важлива інформація в документі може дублюватися і вербальними, і невербальними засобами: це стосується, наприклад, реквізитів що мають певну вербальну позначку, або коли потрібно відобразити документ із графіком та діаграмою, формулою або технічним рисунком. Отже, взаємодія цих носіїв інформації тексту документа не просто надає йому креолізованого характеру, вона супроводжує засобом уніфікації і лаконічного представлення і той сприяє посиленню рівня його інформативності, тому для письмової форми офіційно-ділового спілкування є обов'язковою ознакою. Зміни відбуваються у сучасному житті через візуалізований процес. Щоб досягти функціональності будь-якої інформації, потрібно використовувати креолізований текст (зазвичай полікодовий), адже він домагає змінювати кольори, шрифтові виділення. І таким чином впливає на вербальні й невербальні елементи, які спрямовані у свою чергу на активізацію мозкової діяльності реципієнта. Тому зображення різною мірою бере участь в організації тексту. Функціонуючи та взаємодіючи в єдиному інформаційному просторі, вербальний і невербальний компоненти забезпечують цілісність і зв'язність креолізованого тексту. Разом вони впливають на автора документа та реципієнта, створюючи таким чином систему образів, які реалізують зміст інформації, що передається. До сфери креолізації відносять графічну сегментацію тексту, довжину рядка, пробіли, шрифт, колір, підкреслення, таблиці, схеми, символи, рисунки, графіки. Набір таких інструментів залежить від характеру тексту. Досліджуючи ступінь креолізації в службових документах, ми виділяємо документні тексти з частковою та повною креолізацією. Іконічні документи становлять приклад повної креолізації, якщо вербальна частина є певною мірою автономною, текст називають текстом з частковою креолізацією.

Сучасні вчені [10; 13; 17; 18] пропонують класифікації креолізованих текстів, беручи за основу різні критерії (табл. 2).

Службові документи, що їх в лінгвістичній літературі ще не розглядали як креолізовані тексти, оформляються згідно з чинними стандартами. Так, наприклад, сучасна уніфікована система організаційно-розпорядчої документації відповідає вимогам стандарту ДСТУ 4163-2003, чинного від 01.09.2003 р. [16]. У цьому стандарті подано склад реквізитів документів, які можуть бути використані в певних комбінаціях у документах різних типів.

Кожен з 32-х перерахованих у стандарті реквізитів є носієм інформативності, що бере участь у формуванні інформативної складової документа в цілому.

Таблиця 2

Критерії класифікації креолізованих текстів

Критерії класифікації креолізованих текстів	Типи креолізованих текстів
За мірою злитості вербальних і невербальних компонентів	• гомогенні вербальні/іконічні тексти, паралінгвально активні тексти, тексти з частковою/повною креолізацією
За характером іконічного компонента	• статичний/динамічний, двомірний і тривимірний
За характером вербального компонента	• усний/письмовий; такий, що містить знаки однієї або кількох природних мов
За співвідношенням обсягу інформації, яка передається різними знаками, і за роллю зображення	• репетиційні, адаптивні, видільні, опозитивні, інтеграційні, образотворчо-центричні
За характером зв'язків, що об'єднують вербальний і образотворчий компоненти	• експліцитно виражені/експліцитні невиражені (імпліцитні)
За соціокультурною орієнтованістю	• інтеркультурно орієнтовані, транскультурно орієнтовані

Важливими носіями інформативності для креолізованого документа є: наявність необхідних реквізитів документа та особливості їх розташування на папері, графічна сегментація тексту, особливості шрифту, курсив, підкреслення, колір, допоміжні знаки (№, @, \$, #, %, *, + тощо), а також формат паперу, місце розділових знаків, особливості друку літер (великими чи малими літерами) тощо.

У службових документах часто вдаються до такого засобу паралінгвального креолізації, як використання різного шрифту [19, с. 62], додавання ілюстративних елементів тощо (наприклад, дипломи, грамоти, атестати). Виділяють три аспекти графічної неоднорідності тексту: 1) шрифтове варіювання; 2) нелітерна графіка; 3) графічний образ текстового елементу, який сприймається візуально [20, с. 228]. Тому ці показники формують те чи інше сприйняття документа і його використання. Адже на наш час, існують різноаспектні документи службового типу.

Таким чином, взаємодія вербальних і невербальних носіїв інформації тексту документа не просто надає йому креолізованого характеру і є одним з засобів його уніфікації і лаконічного представлення, а й сприяє посиленню рівня його інформативності, що для письмової форми офіційно-ділового спілкування є обов'язковою вимогою.

Аннотация. В статье рассматриваются способы представления креоллизованного текста в служебном документе. Представлены различные подходы к определению и анализу текстов, содержащих вербальный и иконический составляющая. Представлены композиционные элементы вербального текста и выявлено взаимодействие между вербальными и невербальными элементами, а именно: полную и частичную меру креоллизации текстов, содержательно-фактуального и содержательно-концептуальную организацию, функции визуального элемента. Представленные в статье сведения о креоллизованном способе в служебном документе формируют целостное представление об иконизации и визуализации документированной информации, разграничивая таким образом трансформацию вербального и невербального текстового сочетания. Отмечено, что в служебных документах часто прибегают к такому средству паралингвальной креоллизации.

Ключевые слова: креоллизации, паралингвальна креоллизации, служебный документ, иконизации информации, документ.

Abstract. The article considers the ways of presenting the creolized text in the official document. Different approaches to the definition and analysis of texts containing verbal and iconic components are considered. The compositional elements of the verbal text are presented and the interaction between verbal and nonverbal elements of the work is revealed, namely: full and partial degree of creolization of texts, semantic-factual and semantic-conceptual organization, functions of visual element. The information about creolized kinship presented in the article in the official document forms a holistic view of the iconization and visualization of documented information, thus distinguishing between the transformation of verbal and nonverbal textual combination. It is noted that such a means of paralingual creolization is often used in official documents.

Key words: creolization, paralingual creolization, service document, iconization of information, document.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Серажим К. С. Текстознавство: підручник. Київ: Київський університет, 2008. 528 с.
2. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.

3. Серажим К. С. Текст як комунікативне вираження дискурсу. *Вісник Запорізького державного університету*. № 1, 2001. С. 17–25.
4. Валгина Н. С. Теория текста. Москва: Логос, 2003. 250 с.
5. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
- 6.3 агнітко А. П. Лінгвістика тексту: навчальний посібник. Донецьк: ДонНУ, 2003. С. 28–37.
7. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва: Наука, 1981. 138 с.
8. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.
9. Єщенко Т. А. Вивчення лінгвістичного аналізу тексту у вищій школі за кредитно-модульною системою навчання. *Лінгвістичні студії*. 2009. Вип. 19. С. 310–314.
10. Шульгіна В. Службовий документ як креолізований текст. *Лексикографічний бюлетень*. 2017. № 15, С. 40–44.
11. Сорокин Ю. А., Тарасов К. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. *Оптимизация речевого воздействия*. М.: Наука, 1990. 240 с.
12. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов): учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов. М.: Academia, 2003. 128 с.
13. Безугла Т. А. Типи повної креолізації рекламного тексту. *Вісник ХНУ імені Каразіна: Іноземна філологія*. 2015. Вип. 81. С. 35–39.
14. Karlavaris B. Semiotische Aspekte bei der Illustration von Schulbüchern. *Didaktische Typographie*. Leipzig, 1984. S. 213–223.
15. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
16. ДСТУ 4163-2003. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. Чинний від 01.09.2003. К.: Держстандарт України, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0055609-03/>
17. Завадська О. Феномен креолізованого тексту: актуальна проблема сучасних лінгвістичних досліджень. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. Сковороди*. 2016. № 43. С. 163–169. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/1354>
18. Нежура Е. А. Новые типы креолизованных текстов в коммуникативном пространстве интернета. *Теория языка и международная коммуникация*. Вип. 12. URL: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/012-007.pdf>
19. Івасишин М. Р. Шрифт як паралінгвістичний засіб у коміксах. *Сучасні філологічні дослідження: комунікативно-культурний аспект*. 2017. С. 62–65.
20. Драган-Іванець Н. Паралінгвістичні засоби креолізованого інтернет-тексту. *Стиль і текст: науковий збірник / за ред. В. В. Різуна; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. К., 2014. Вип. 15. С. 223–230.*

УДК 004.01

КЛІЄНТ-СЕРВЕРНИЙ ДОДАТОК ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ З ІНТЕГРОВАНОЮ СИСТЕМОЮ ОПОВІЩЕННЯ (ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ СУДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ)

Є. І. Булала, Т. А. Мартянова, Л. В. Загоруйко

Анотація. В сучасному світі людство оперує безмежною кількістю інформації, яку зберігати та сортувати без допоміжних засобів просто неможливо. Тому актуальність інформаційних систем сьогодні дуже висока. Вони допомагають упорядковувати, знаходити та порівнювати певну структуру даних. Даний додаток створений для оптимізації роботи із документами, а в особливості резолюціями. Для правильної роботи додатку документ, на який відбувається резолюція повинен бути зареєстрованим та існувати в судовій системі, також одним із найважливіших питань – це питання безпеки, а саме захисту файлів, оскільки дані документи в більшості випадків не знеособлені. Для вирішення основних проблем необхідно обмежити використання даного додатку – його використання в одній певній мережі. Також для захисту конфіденційності документу доступ до нього буде дозволений використовуючи домене ім'я. На сьогодні дана проблема є вкрай актуальною, оскільки при користуванні будь-яким сервісом користувач надає певну особисту інформацію, і надаючи її користувач повинен бути впевненим у її захисті, якщо сервіс не може цього гарантувати користувачеві, то якість даного програмного продукту є вкрай низьким. Даний додаток розроблявся з використанням фреймворків Spring, Hibernate, MVC, DAO, JDBC. Використання обраних технологій дозволило виконати поставлене завдання в повній мірі і створити основу для зручного розширення функціоналу.

Ключові слова: вервер, додаток, алгоритм резолюція, діаграма судова система, JAVA, FRAMEWORK, HIBERNATE, JDBC

Обчислювальна модель клієнт-сервер зайняла домінуюче місце серед методів розподілених обчислень. Модель передбачає розділення додатку на окремі частини, що